

ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ФРАНЦІЇ

У статті на основі аналізу нормативно-правових документів Франції щодо діяльності громадських об'єднань розглянуто правове підґрунтя, умови створення та ефективного функціонування дитячих громадських об'єднань. Значна увага приділена особливостям законодавчої бази, а саме так званій “спрощеній” процедурі створення та специфіці функціонування дитячих громадських об'єднань.

Ключові слова: громадське об'єднання, асоціація, Генеральна асамблея, Бюро, Рада Зібрання.

Науковий інтерес до правових форм існування, порядку створення, реєстрації (легалізації) та діяльності дитячих громадських об'єднань у Франції зумовлений розумінням доцільності актуалізації потенційних можливостей законодавчої бази України для розроблення і втілення передового світового досвіду у вітчизняну правову практику.

Сприйняття дитини як стратегічного ресурсу країни, суспільної рушійної сили, яка здатна стимулювати розвиток інновацій, змушує політичну та наукову еліту Франції створювати необхідні умови для її самореалізації та активного залучення до розвитку держави. Цілеспрямоване формування світогляду, морального обличчя, естетичний та фізичний розвиток дитини – справа, за яку відповідає все французьке суспільство. Це чітко пояснює спрямованість соціальної і молодіжної політики країни на об'єднання зусиль держави, сім'ї, освітніх установ та громадських організацій щодо сприяння діяльності дитячих та молодіжних громадських об'єднань.

У процесі розвитку правової основи діяльності громадських об'єднань цієї країни перевага завжди надавалася практиці розроблення, прийняття та провадження політичних рішень органами влади у співпраці із громадськими організаціями. Саме тому законодавча база Франції має за мету покращення умов функціонування таких об'єднань та максимальне полегшення процедурних питань. Своєю чергою, Україні вкрай потрібно розвинути новий підхід до співпраці держави з громадськими організаціями та об'єднаннями, зокрема дитячими

громадськими об'єднаннями, моделі для яких можуть бути розроблені з урахуванням французького досвіду.

Як засвідчив аналіз наукових праць, питання діяльності дитячих громадських об'єднань висвітлюється у доробках сучасних українських і зарубіжних теоретиків та практиків. Загальну будову законодавчої системи Франції у секторі громадських об'єднань вивчали В. Полтавець, Д. Арабаджиев та інші.

Вивченню форм організації та підтримки діяльності дитячих громадських об'єднань Франції приділили увагу Л. Романовська, З. Багатова. Окремі аспекти цієї проблеми відображено в дослідженнях О. Антонової, О. Головльової, М. Калинкіної, Н. Лавриченко, О. Соколової, Т. Харченко та інших.

Серед представників французької наукової думки варто виокремити Т. Блосс та Ж. Фероні, У. Жеврея, Я. Дієвра, В. Мауна, Ж. Франсін, у працях яких аналізується законодавча база діяльності дитячих та молодіжних об'єднань країни.

Простота нормативних документів, зважені законодавчі акти та позитивні результати функціонування французької правової бази щодо діяльності дитячих громадських об'єднань свідчать про доцільність вивчення та осмислення передового досвіду Франції. Саме тому *метою* нашої статті є аналіз правового підґрунтя діяльності дитячих громадських об'єднань Франції.

Громадські об'єднання у Франції вважаються основною формою самоорганізації громадянського суспільства, зв'язуючою ланкою між діяльністю держави та громади. Такі об'єднання виступають як соціально оформлені мікросередовища, центри продукування соціалізаційних впливів та сприймаються як природна форма існування французького суспільства.

Насамперед зауважимо, що всі громадські об'єднання та організації Франції створюються та регулюються так званім законодавством асоціативного життя (Базовим законом про асоціативні договори від 01 липня 1901 р.) [1]. Сучасна наукова еліта Франції наполягає на визнанні 01.07.1901 року датою зародження громадського руху країни, пояснюючи це фактом відсутності до цього періоду загальноприйнятих чітких форм самоорганізації суспільства у певні громадські об'єднання [2]. Саме цим законом гарантується виконання одного з

найважливіших принципів демократії Франції, а саме свобода об'єднань.

У Франції будь-яка громадська організація називається асоціацією (термін латинського походження, що означає “об'єднання”) та підпадає під дію основного Закону щодо діяльності асоціацій. 1 липня 1901 року ця країна розробила та успішно втілила у життя Закон про громадські асоціації, більш відомий під назвою Закон 1 липня 1901 року. Структурна чіткість та простота викладення матеріалу закону, а також зрозумілість його основних пунктів для широкого загалу населення дали змогу зберегти цілісність цього унікального документа до наших днів.

Ураховуючи важливість детального вивчення досвіду Франції для побудови нової стратегії соціально-педагогічної роботи в Україні, вважаємо за необхідне проаналізувати основні положення цього закону. Зокрема, вирішивши створити асоціацію (в нашому розумінні громадське об'єднання), треба мати: чітку ціль, принаймні дві фізичні особи, які опікуються однією метою та здатні працювати на розвиток асоціації без отримання та подальшого розподілу прибутку [4].

Законодавством Франції передбачено існування двох основних типів асоціацій – незаявленої та заявленої. Домінуючим принципом країни є визнання “свободи асоціативного життя”, тобто процес створення асоціації не потребує дозволів з боку держави та не передбачає обов'язкової реєстрації (має лише характер повідомлення). До першого типу асоціацій належать асоціації, про утворення яких державу не інформують, усі члени такого об'єднання виступають лише у ролі фізичних осіб та позбавлені права вступати у правовідносини як юридичної особи. Другий тип асоціації реєструється шляхом повідомлення місцевій префектурі. Разом із типовою формою повідомлення, заповнюється заява та прикріплюється статут асоціації. Слід зазначити, що відмовити у реєстрації за наявності всіх правильно заповнених документів неможливо. Реєстрація набуває чинності з моменту друку оголошення в офіційній газеті (“Французький офіційний вісник”) та фіксує створення нової юридичної особи країни.

Заявлені асоціації можуть мати такі статуси: суспільно корисна асоціація та визнана. Статус суспільно корисної асоціації надається Міністерством внутрішніх справ за запитом

будь-якої заявленої асоціації. Умовами надання такого статусу є: безперервне існування асоціації впродовж трьох та більше років, діяльність у національному масштабі, 200 та більше асоційованих членів, відповідний бюджет асоціації. Отримання такого статусу забезпечує об'єднанню додаткові можливості щодо отримання державних субсидій, державної, спонсорської та благодійної підтримки. Статус визнаної асоціації надається суспільно корисним асоціаціям профільними міністерствами та відображає привілейований характер взаємовідносин держави й асоціації. Надаючи згоду-погодження на реєстрацію асоціації такого типу, Міністерство підтверджує легітимність, донатотивність (надання певних гарантій для майбутніх донаторів, банків та спонсорів), автоматично визнає законність і обґрунтованість діяльності організації у відповідній галузі та відносить її до субвенально-дотаційних організацій (можливість отримання субвенцій, базових, додаткових і реверсних дотацій з державного та місцевого бюджетів). Відповідно до виду своєї діяльності, одна й та ж асоціація може досягти згоди з боку декількох міністерств чи державних координаційних центрів. Наприклад, асоціація, яка організовує та проводить музичні вистави для дітей-інвалідів, може звернутись одночасно до Міністерства охорони здоров'я і до Міністерства культури. Умови отримання згоди різняться у різних міністерствах, але загалом слід надати докази щодо діяльності асоціації протягом кількох років та про задовільне фінансове управління.

Розглядаючи механізми створення та функціонування асоціації, варто окреслити також питання заборони асоціативної діяльності. Зазначимо, що заборонити або призупинити діяльність будь-якої асоціації можливо лише за рішенням суду, у випадку, коли буде доведено, що цілі такої асоціації не відповідають закону та моралі, погрожують цілісності держави, її устрою, або внаслідок кримінального розслідування. Крім того президент країни та префект району можуть заборонити деякі заходи (мітинг, хода тощо), які організуються чи підтримуються асоціацією, у разі суперечності законам країни, загрози громадському порядку та безпеці [8].

Загальна координація асоціативного руху покладається на Національну раду асоціативного життя (державний рівень координації). Національна рада – це консультативний орган,

створений у 1983 році при прем'єр-міністрі країни, який складається із представників великих асоціацій, федерацій та конфедерацій. Паралельно координація здійснюється Радою розвитку асоціативного життя (департаментальний рівень координації) та Постійною комісією асоціативної координації (місцевий рівень координації). На практиці асоціації Франції групуються навколо профільних міністерств, а головна роль належить Міністерству національної освіти, спорту та асоціативного життя, яке розробляє більшість нормативно-правових документів щодо діяльності різного роду асоціацій. Важлива координаційна роль відводиться також місцевим органам влади (регіональні, департаментальні та комунні рівні координації).

Зважаючи на факт відсутності у Франції спеціальних контролюючих органів щодо діяльності асоціації, а також заборону на втручання у її внутрішні справи, місцевими префектурами та правоохоронними органами здійснюється лише контроль відповідності цілям заявленої діяльності на загальних умовах.

Фінансування асоціацій забезпечується за рахунок членських внесків, прибутків від некомерційної діяльності (участь у благодійних ярмарках, виставки-продажі власних робіт), спонсорської та благодійної допомоги і різних форм державної підтримки [7]. Крім державної підтримки існує і класична підтримка неурядовими організаціями – церквами, благодійними організаціями та традиційна підтримка громадськими об'єднаннями певної комуни, департаменту або регіону.

Поглинання асоціативним життям третини населення країни надає широкі можливості для формування масової свідомості та впливу на органи державної і місцевої влади. За останніми статистичними даними Міністерства народної освіти, спорту та асоціативного життя, у Франції налічується понад 1 мільйон діючих асоціацій із вражаючою кількістю найманих працівників – майже 1,6 мільйона осіб (переважно жінок), кожного року додаються ще 70 тисяч таких асоціацій. Найбільш численними є асоціації з культурними, спортивними, освітніми напрямками діяльності.

Законом 1901 року та сучасними роз'ясненнями до нього передбачена можливість створення дитячих асоціацій (дитячих громадських об'єднань) молодими людьми з моменту

досягнення 11-річного віку за так званою спрощеною системою [3]. У спеціальних інформаційних бюлетенях, які містяться на інтернет-ресурсах, в інформаційних центрах та шкільних установах подана покрокова інформація щодо створення та подальшої діяльності громадської дитячої організації. Згідно з аналітико-статистичними даними, більше ніж 200 тисяч дітей 14-річного віку є членами таких асоціацій, і приблизно 15000 дітей у віці 12–13 років є їх засновниками та успішними керівниками, середній вік члена асоціації становить 16 років [3]. Активна участь в асоціативному житті країни сприймається французами не тільки як питання дозвілля та зацікавленості, але й як певний громадський обов'язок, атрибут представників середнього класу та показник соціальної значущості людини. Згідно з дослідженнями Економічного центру Сорбони Матіс з питань діяльності асоціацій, Франція налічує: 1,1 мільйона асоціацій та 1,5 мільйона волонтерів, які беруть активну участь у діяльності громадських об'єднань. Крім того: 49 % чоловіків та 40 % жінок старше 15 років, є членами, як мінімум, однієї асоціації; 58 % людей віком від 20 до 45 років є членами щонайменше однієї асоціації; частка молоді (1 з 4) залишається сталою впродовж останніх 10 років. Загальний бюджет всіх асоціацій сягає 60 мільярдів євро [5; 6].

Зважаючи на доступність автентичних першоджерел та зацікавленість вітчизняних фахівців, спробуємо детальніше розглянути так звану “спрощену” процедуру створення дитячого громадського об'єднання у Франції.

Зростаюча активність юного покоління у створенні нових дитячих громадських об'єднань, постійна зацікавленість діяльністю таких організацій дітей та їхніх батьків, позитивна динаміка аналізу роботи дитячих об'єднань зумовили потребу внесення певних уточнень до законодавчої бази (що було зроблено урядом Франції у 1997 році).

Міжнародна Конвенція з прав дитини (Convention Internationale relative aux droits des enfants), яку Франція ратифікувала 1990 року, визнає “право дитини на свободу асоціацій і свободу мирних зборів”. З метою сприяння поширенню та розвитку колективної діяльності дітей і молоді, раннього занурення у життя громадських організацій країни, розкриття та виявлення власних можливостей кожної дитини у Франції, неповнолітні представники суспільства, відповідно до закону “Про молодіжні асоціації”, за умови отримання письмового

дозволу батьків чи опікунів, мають право на створення та керування дитячою асоціацією.

Згідно з чинним французьким законодавством, дитяче громадське об'єднання – добровільне, самоорганізоване та самокероване формування двох або більше фізичних осіб-дітей, які мають схожі інтереси та готові працювати у команді для досягнення певної мети; один із видів громадського об'єднання некомерційного характеру, яке не має на меті отримання прибутку від своєї діяльності із подальшим його розподілом серед своїх учасників.

Основним документом дитячого громадського об'єднання (як і будь-якого іншого) є статут. Нами вже було наголошено на його обов'язковості, але для надання більшого соціального та юридичного статусу багато дітей приймають рішення на його користь. У спрощеному “дитячому” статуті наявні майже всі складники справжнього документа, за винятком деяких елементів. Якщо йдеться про численне дитяче громадське об'єднання, у його статуті слід передбачити керівні та колегіальні органи управління з чітко прописаним розподілом функцій та обов'язковою наявністю заступників. До керівних належать Генеральна асамблея (або її називають Бюро); колегіальні органи представлені Радами та Зібранням.

За структурою будь-яке громадське об'єднання дітей має членів асоціації, адміністративні та колегіальні (не є обов'язковими у разі невеликої кількості засновників) органи управління.

Члени об'єднання поділяються на членів-засновників (особи, які особисто беруть участь у створенні асоціації), членів-прихильників (особи, що входять в асоціацію через сплату членського внеску), почесних членів та членів, що вкладають гроші в асоціацію (найчастіше ці члени не обіймають ніякої посади, але можуть вкладати фінансові, матеріальні ресурси, впливати на імідж об'єднання або бути гарантом його діяльності).

Адміністративний орган – Бюро становить собою центр управління та прийняття щоденних рішень. Загалом до його складу входять Президент, Секретар та Скарбник, чії функції, обсяг повноважень, спосіб призначення мають бути передбачені статутом чи внутрішніми положеннями. Зазвичай Президент, організовуючи та контролюючи діяльність всього об'єднання, має представницькі функції, виконує щоденні обов'язки управляючого, дотримуючись ухвалених генеральною асамблеєю та адміністративними радами рішень.

Скарбник виконує функції бухгалтера асоціації. Секретар відповідає за документообіг: відповідає за кореспонденцію, складає протоколи засідань, звіти, стежить за веденням реєстрів та архівів.

Колегіальні органи управління – Колегіальна Рада зобов'язана контролювати діяльність асоціації та виконання прийнятих рішень. Вона складається зі змінної кількості управляючих, обраних на генеральній асамблеї.

Отже, створивши дитяче громадське об'єднання у Франції, дитина вчиться справжнього дорослого життя: опановує основи управлінської діяльності, оволодіває початковим рівнем діловодства, набуває досвіду соціальних відносин та соціальної активності, випробовуючи себе в різних соціальних ролях та беручи на себе колективну й особисту відповідальність.

Аналізуючи особливості правового забезпечення, досить цікавим, на нашу думку, є намагання держави розвивати дитяче асоціативне життя, пропонуючи різні продукти (соціально-економічні програми). По-перше, разом із визнанням такого об'єднання та за умови отримання згоди на зарахування створеного чи вже функціонуючого дитячого об'єднання до лав Національної мережі юніорських асоціацій Франції, набуває чинності закон про його обов'язкове страхування (діяльність такого об'єднання підпадає під дію Закону страхування діяльності підприємств Франції). Тобто, держава піклується про те, щоб у результаті певної діяльності дитячого громадського об'єднання не було завдано фізичної шкоди дитині або фінансового збитку її батькам, самому об'єднанню чи громаді.

По-друге, дитячому об'єднанню надається можливість відкриття власного банківського рахунку відразу після його створення (у країні існує мережа банківських установ, які активно співпрацюють з державою та Національною мережею юніорських асоціацій). За попередньою згодою батьків дитина може відкрити рахунок, отримати чекову книжку, електронний підпис і самостійно на власний розсуд та під особисту відповідальність користуватися ним впродовж терміну діяльності організації.

По-третє, для підтримки діяльності дитячого громадського об'єднання законодавством країни передбачено окремий законодавчий розділ щодо можливості отримання грошових коштів на рахунок такого об'єднання. У країні дозволено отримувати кошти на рахунки дитячої асоціації за такими

пунктами: за будь-яку діяльність – виготовлення на замовлення або продаж власно виробленого продукту; у вигляді благодійних відрахувань фізичних та юридичних осіб; гранти або цінні подарунки (за актами дарування). Процес “збагачення” дитячої асоціації досить простий, прозорий та майже неконтрольований з боку держави. Єдиною умовою фінансової діяльності є виключно цілеспрямоване використання таких ресурсів – подальший розвиток об’єднання.

Підсумовуючи зазначене вище, можемо зробити висновок, що становлення та бурхливий розвиток дитячих громадських об’єднань у Франції пояснюється цілісним розумінням суспільної ролі дитини, глибоким аналізом соціалізаційної та виховної діяльності дитячих асоціацій, налагодженням ефективної взаємодії держави із громадськими організаціями та встановленням єднального елемента “дитина – позашкільне соціальне середовище”. Процеси виникнення, функціонування та подальші перспективи розвитку дитячих громадських об’єднань вирішальною мірою залежать від нормативно-правового обґрунтування цієї сфери громадської активності будь-якої країни.

Література

1. Відкриті архіви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://halshs.archives-ouvertes.fr/file/index/docid/266003/filename/2007-5_Tchernonog-2.pdf. – Назва з екрана.
2. Гід по діяльності асоціацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://guide.libreassociation.info/includes/guide-libre-association-version-1.1.pdf>. – Назва з екрана.
3. Доклад о состоянии прав человека в Европе. Париж 2010.
4. Косов Г. В. Модели взаимодействия гражданского общества и государства в глобальной общественно-политической системе : монография / Г. В. Косов, О. В. Паслер. Ставрополь : Ставролит, 2010. – 154 с.
5. Модель існування асоціацій. Відділ правової та адміністративної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/citoyen/approfondissements/modele-associatif-avant-1901.html>. – Назва з екрана.
6. Сравнительная таблица законодательства некоторых государств, регулирующего деятельность НПО [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.coe.mid.ru/old/doc/tab_ru.htm. – Название с экрана.

7. Створення асоціації. Публічна інформація офіційного сайту адміністрації Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vosdroits.service-public.fr/associations/R1757.xhtml>. – Назва з екрана.
8. Юніорські асоціації. Досьє 2014–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.juniorassociation.org/e_upload/pdf/dossier_2014_2015/habilitation/Habilitation%20JA%202014-2015%20+%20notice%20+%20APAC_diffusion.pdf. – Назва з екрана.

Л. В. Школяр

Правовая основа деятельности детских общественных объединений Франции

Национальный технический университет Украины “Киевский политехнический институт” (37 пр-т Победы, Киев, Украина)

В статье посредством анализа нормативно-правовых документов Франции относительно деятельности общественных объединений рассмотрены правовая основа, условия создания и успешного функционирования детских общественных объединений. Особое внимание уделено нюансам законодательной базы, а именно так называемой “упрощенной” процедуре создания и специфике функционирования детских общественных объединений.

Ключевые слова: общественное объединение, ассоциация, Генеральная ассамблея, Бюро, Совет Собрания.

L. V. Shkoliar

Legal Foundation of French Children’s Public Associations’ Activity

National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”
(37 Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine)

The present article is based on analysis of historical, educational, sociological, philosophical and psychological literature and deals with the legal foundation of children’s public associations in France.

Legal documents on the activities of French NGOs are considered, namely the legal basis, terms of creation and successful work of children’s public associations. Considerable attention is paid to the features of the legislation, in particular the so-called “facilitated” procedure of creation and specific functioning of the children’s public associations. The simplicity of regulations, legislation and the essential positive results of French legal

system's implementation with regard to activities of children's public associations indicate the country's understanding of the child's social role, studying of the best world practices of children's involvement in life of society.

French positive experience in the sphere of legal provision of the activities of children's NGOs is interesting and useful for a deep rethinking, development and implementation in domestic practice in Ukraine.

Keywords: public associations, children's associations, General Assembly, Bureau, Council Assembly.

References

1. Vidkryti arkhivy [Open archives]. Retrieved from https://halshs.archives-ouvertes.fr/file/index/docid/266003/filename/2007-5_Tchernonog-2.pdf.
2. Hid po diialnosti asotsiatsii [A guide on associations' activity]. Retrieved from <http://guide.libreassociation.info/includes/guide-libre-association-version-1.1.pdf>.
3. Doklad o sostoianii prav cheloveka v Evrope (2010) [Report on human rights situation in Europe]. Parizh.
4. Kosov H.V. & Pasler O.V. (2010). *Modeli vzaimodeistviia grazhdanskogo obshchestva i gosudarstva v globalnoi obshchestvenno-politicheskoi sisteme* [Models of interaction between civil society and the state in the global socio-political system]. Stavropol: Stavrolit.
5. *Model isnuvaniia asotsiatsii. Viddil pravovoi ta administratyvnoi informatsii* [A model of an association's functioning. The department of legal and administrative information]. Retrieved from <http://www.vie-publique.fr/decouverte-institutions/citoyen/profondissements/modele-associatif-avant-1901.html>.
6. *Sravnitelnaia tablitsa zakonodatelstva nekotorykh gosudarstv, reguliruiushchego deiatelnost NPO* [Comparative table of some countries' legislation that regulates NPO's activity]. Retrieved from http://www.coe.mid.ru/old/doc/tab_ru.htm.
7. *Stvorennia asotsiatsii. Publichna informatsiia ofitsiiniho sait u administratsii Frantsii* [Creation of an association. Public information of the official web-site of the administration of France]. Retrieved from <http://vosdroits.service-public.fr/associations/R1757.xhtml>.
8. *Yuniorski asotsiatsii. Dosie 2014–2015 rr.* [Junior associations. Folder 2014–2015]. Retrieved from http://www.juniorassociation.org/e_upload/pdf/dossier_2014_2015/habilitation/Habilitation%20JA%202014-2015%20+%20notice%20+%20APAC_diffusion.pdf.